GÜLZÂR-I HAKÎKAT
(Hakîkatin Gül Bahçesi)

Mesnevî-i Şerif'te Geçen Bütün Hikâyeler ve Hikâyelerin Mesajları

Fazlullah Rahimî

Hazırlayan
Hazret-i Mevlânâ'nın Bendelerinden
El-Fakir Hüseyin Top

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1673
KÜLTÜR SERİSİ: 941

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-092-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Tashih: Hüseyin Özdemir

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İmak Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul- 2021

Fazlullah Rahimî: *Mesnevî-i Şerif*'te geçen hikâyeleri tercüme ederek kendi akıcı üslûbu ile tasavvuf dünyasına kazandıran, hikâyelerde geçen isimleri ve sembolleri açıklayarak hikâyelerden maksadın ve mesajın ne olduğunu anlatan, böylece benzersiz bir hizmet verip himmette bulunan Fazlullah Rahimî Hazretleri, 1847 yılında Tokat'ın Behzat Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Kendisi, Dağıstan asıllı bir Türk mutasavvıfıdır. Rahimî, Dağıstan eşrâfından İbrahim Efendi'nin küçük oğludur. Hukal kasabasında doğduğu için kendisine Hukal'ul-İbrâhim denilen babası, Şeyh Şâmil'in akrabasından olup kendilerine "Hanzâdeler" de denilmektedir. Bu sülâle, Sultan Abdülaziz zamanında Tokat'a göç etmiş ve orada yerleşmiştir.

Fazlullah Rahimî, Seyyid Abdülkadîr Belhî Hazretleri ile önce Konya'ya, sonra da İstanbul'a gitmiş; İstanbul'da Şeyh Bekr'ür-Reşâd Hazretleri ile buluşup ona bağlanmış; Şeyh Bekr'ür-Reşâd'ın vefatı üzerine de Seyyid Abdülkadîr Belhî Hazretlerine intisap etmiştir. Rahimî, Şeyh'inin isteği ile Şeyh Murad Buharî Dergâhında hizmet vermiş, hayatının sonuna kadar da bu hizmete devam etmiştir. 11 Mart 1924 tarihinde ahrete göçmüş ve adı geçen dergâhın hazîresine defnedilmiştir. Mezarında yazılı bir mezar taşı bulunmamaktadır.

Döneminin en iyi Farsça bilenlerinden birisi olan Rahimî Hazretleri, pek çok önemli zâta Farsça dersleri vermenin yanı sıra "Mesnevîhanlık" gibi mübarek bir vazifenin îfâsında bulunmuş, mesnevîhanlık icâzeti sahibi olmuştur.

Gülzâr-ı Haseneyn adında iki ciltlik bir eserin de sahibi olan Rahimî Hazretleri; emsalsiz bir Allah âşığı, Peygamber sevdalısı, Mevlânâ tutkunu ve Ehl-i Beyt muhibbidir. Bu yüce değerlerin aşkı ile yanan, onları sonsuz bir saygı ile anan Rahimî Hazretleri; eserlerini bu değerlerin aşkı ile süslemiş, akıcı bir üslûpla benzersiz bir gül demeti hâlinde bizlere sunmuştur.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ / 9

●

BİRİNCİ KİTAP FİHRİSTİ

Birinci Kitap'ın İçindeki Tercüme-i Hâllerin ve
Mesnevî-i Şerif'ten Seçilmiş Hikâyelerin Özetleri
[13- 218]

●

İKİNCİ KİTAP FİHRİSTİ

İkinci Kitap'ın İçindeki Tercüme-i Hâllerin ve
Mesnevî-i Şerif'ten Seçilmiş Hikâyelerin Özetleri
[221-481]

●

ÜÇÜNCÜ KİTAP FİHRİSTİ

Üçüncü Kitap'ın İçindeki Tercüme-i Hâllerin ve
Mesnevî-i Şerif'ten Seçilmiş Hikâyelerin Özetleri
[485-780]

ÖN SÖZ

Fâruk Hemdem Çelebi'min davetiyle Mevlevî şeyhleri olarak, şeyhlerimizden Hüseyin Erek Efendi'nin sohbethânesinde toplanmıştık.

Mesnevî-i Manevî şerhi çalışmamızı henüz tamamlamıştık ki durumdan haberdar olan can dostum Prof. Ahmet Güner Sayar, fakiri telefonla aradı ve tebrik etti. Sonra tezgâhta ne olduğunu sordu. Fakir de Cenâb-ı Pîr'in *Mecâlis-i Seb'a*'sını yayına hazırlamayı düşündüğümü, fakat Neslipîr Çelebi (Sayar) Hanımefendi'nin *"Fîh-i Mâ Fîh"*i hazırlamamı istediğini söyledim. Bana İnşirah Sûresi'nin 7'nci ayet-i kerîmesini okudu. "Fe izâ ferâğte f'ansab" (Şu hâlde boş kaldın mı hemen başka bir işe koyul!)

Fakir, bu telefon muhâveremizi, toplantıdaki arkadaşlara arz edince altmış altı senelik arkadaşım, kader ortağım Emin Işık Efendi: *"Bende Osmanlıca-Farsça karışımı şeklinde Fazlullah Rahimî'nin üç ciltlik 'Gülzâr-ı Hakîkat' adında bir eseri var. Hüseyin Efendi, sen onu günümüz Türkçesiyle yayına hazırla."* dedi. Fakir de "İnşallah!" diyerek Emin Işık Efendi'nin arzusu istikametinde konuyu ele alıp çalışmaya başladım. Allah'a şükürler olsun, eseri tamamladım. 18.09.2019 itibarıyla bu ön sözü kaleme almış bulunuyorum. Fakat ne yazık ki Emin Işık Efendi kendi arzusundan doğan bu eseri göremeden Hakk'ın rahmetine intikal etti. Ruhu şâd olsun.

Dağıstan asıllı bir Türk olup ailesinin Türkiye'ye göç etmesiyle Tokat'ta doğan Fazlullah Rahimî, tasavvuf vadisinde at koşturan devrinin en önemli âlim ve mutasavvıflarından birisidir. Kendisi baştan ayağa Allah, Resûlullah aşkı ve Ehl-i Beyt sevgisiyle donanmış; Hazret-i Mevlânâ'nın en seçkin bendelerinden önemli bir zâttır. İlâhî aşkın evcinde kanat çırpan Hakk âşıklarının önde gidenlerinden birisidir.

Gülzâr-ı Hakîkat (Hakîkatın Gül Bahçesi) onun en önemli eseri olup *Mesnevî-i Şerif*'te geçen hikâyeleri tercüme ederek ve onları zevkiselimi ile bezeyerek solması mümkün olmayan üç benzersiz gülden müteşekkil bir gül destesi meydana getirmiştir.

Mesnevî-i Şerif'te geçen hikâyelerin mesajlarını, ne anlama geldiğini ve bu hikâyelerle ne demek istendiğini veciz bir üslûpla kaleme alan Rahimî Hazretleri, bu değerli eseri ile bir nevî *Mesnevî* şerhi yapmış bulunmaktadır.

Toplam 125 *Mesnevî* hikâyesini yeniden anlatarak ve o hikâyeleri farklı deyimlerle ve kendi akıcı üslûbu ile bezeyerek üç cilt hâlinde okurlarının istifadesine sunmuştur.

Rahimî Hazretleri, bu üç ciltlik eserinin fihristlerini, hikâyelerin kısa kısa özetleri şeklinde kaleme almıştır. Ötüken Neşriyat bu üç kitaplık eseri tek ciltte toplamıştır.

Birinci kitapta 42 hikâye yer almaktadır.

İkinci kitapta On iki İmam Efendilerimiz hazerâtının kısa biyografileriyle başlanılmış olup 35 hikâye anlatılmaktadır.

Üçüncü kitapta Hz. Pîr'in babası Muhammed Bahaeddin Veled Hazretleri başta olmak üzere Hazret-i Mevlânâ, Çelebi Hüsâmeddin ve Sultan Veled Hazretlerinin hayat hikâyeleri ile birlikte 48 *Mesnevî* hikâyesi de sunulmaktadır.

Yüce bir Hakk âşığı olan Rahimî Hazretleri; Hazret-i Pîr'in hikâyelerini tercüme edip, kaleme alırken hikâyelerden ne kastedildiğini, o eşsiz üslûbu ile ifade buyurmuş, ifadelerini Allah ve Resulullah aşkıyla yoğurmuş, Ehl-i Beyt sevdasıyla bezemiştir. Onun her kelimesinde, bu aşkın parıltıları ve gönül yangınının alevleri apaçık bir şekilde görülmektedir.

Rahimî'nin yazılarında yer yer hafif yollu mübalağaya kaçan ifadeler görülmekte ise de bu, onun galeyâna gelen aşkının köpüklerinden başka bir şey değildir.

Rahimî Hazretleri, ileri derecede Farsça bildiğinden sanırım devrinde yaşayan ve Osmanlıca olarak ifade-i meram eden okurlarının da Farsçayı iyi bildikleri kanaatiyle eserinde geçen pek çok Farsça ve Arapça deyimler ile şiirlerin büyük bir kısmını tercüme etmeye gerek duymadan olduğu gibi yazmıştır. Hatta ikinci kitaptaki Şeyhülislam Ahmed Cam Hazretlerinin, Ferîdüddin Attâr'ın, Hazret-i Mevlânâ Belhî'nin ve Hazret-i Seyyid Belhî'nin birbiri ardı sıra kaleme aldığı on sekiz adet şiir hâlindeki nutk-ı şeriflerini tercüme etmeden olduğu gibi aktarmıştır. Eser sadeleştirilip, yayına hazırlanırken diğer ciltlerde de görülen benzeri şiirler ve deyimler tercüme edilerek okurların istifadesine sunulmuştur.

Bu hususta bu fakirden yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer kardeşim Hattat Ali Hüsrevoğlu'na ve Doktor Ferhat Ateş Beyefendi'ye şükranlarımı sunarken sık sık fakir ile temas kurup çalışmalarımın ısrarla takipçisi olan Prof. Ahmet Güner Sayar Beyefendi'ye, değerli eşi Neslipîr Çelebi Sayar'a ve bu çalışmalarımda en büyük destekçim olan biricik eşim, hayat yoldaşım Aysel Top Hanımefendi'ye minnet ve şükranlarımı sunarım.

Mevlânâ bendelerinden
El Fakir'ul Hakīr
H. Hüseyin Top
18.09.2019

I

BİRİNCİ KİTAP FİHRİSTİ

Birinci Kitap'ın İçindeki Tercüme-i Hâllerin ve
Mesnevî-i Şerif'ten Seçilmiş Hikâyelerin Özetleri

Bu birinci ciltte *Mesnevî-i Şerif*'ten seçilmiş 42 hikâyenin hülâsaları:

Sahife No:

21 Gülzâr-ı Hakikat (Hakîkatin Gül Bahçesi)

27 Bir padişah, bir câriyeye âşık oluyor. Daha önceden bir kuyumcu ile (gönül) alâkası olan bu câriye, ağır şekilde hastalanıyor. Tedavisine bakılmak üzere padişah (devrin) doktorlarını topluyor. Hastalığın aslı anlaşılmadığından dolayı neticede doktorlar âciz kalıyorlar.
En sonunda Hakk'ın hikmetine (vâkıf olan) bir (zât) yetişiyor. (Hastalığın), gönül hastalığı olduğu anlaşılıyor. Hastalığa sebep olan kuyumcu getirildikten sonra öldürülüyor. Bu şekilde câriye sağlığına kavuşuyor. Padişah da canlılık kazanıyor ve bu kısımda bazı hakîkatler açıklanıyor.

42 Bir dükkânda (papağan), gül yağı şişesini kırdığı için dükkân sahibi bakkal, dükkânına bekçi olarak bıraktığı dudu kuşunu dövüyor. Vurmaktan ötürü papağanın başı kel kalıyor. Bakkalın servetinin sebebi olan papağanın konuşmaması, bakkala çok zarar veriyor. Papağanını dövdüğüne pişman olan ve üzülen bu bakkal, duduyu konuşturmaya bir türlü muvaffak olamıyor. Nihayet başı dazlak olan bir derviş, dudunun söz söylemesine sebep oluyor. Bakkalın da yüzü gülüyor. Bu hikâyeden maksadın ne olduğu da hikâyenin altında anlatılıyor.

45 Hz. İsâ'nın dininin yayıldığı bir zamanda Hristiyan toplumuna pek çok zulümler eden putperest, zalim bir padişah; İblis (huylu) vezirinin burnunu, kulağını keserek bu suretle Hristiyan toplumunu gaflete düşürüyor (ve yanıltıp aldatıyor). Güya (sanki) bu vezir, Hz. İsâ tarafından gönderilmiş bir mürşid-i kâmil gibi on iki emîre tomarlar tertip ederek, Hristiyanların içine büyük bir fitne salıp sonunda yüz binlerce Hristiyan'ın ölümüne sebep oluyor.
Ve birçok ilâhî hakîkat bu hikâye ile beraber zikrolunuyor.

57 "Zû Nüvâs" adında diğer bir zalim padişah da Hakk'a bağlı bir rahip ile Allah'a inanan (nice) genci çeşitli eziyetlerle öldürüyor ve şehit ediyor. Ondan sonra büyük (büyük) ateşler yaktırarak müminleri ateşe attırıyor. O esnada Cenâb-ı Kādir(-i mutlak olan Allah Teâlâ), kudretini

gösteriyor. Anasının kucağından alınıp da ateşe atılan sabi, Hakk'ın gül bahçesinin bülbülü olan bir (çocuk), sebep oluyor da ateşin içi, (ateşe atılanların) hepsine gül bahçesi kesiliyor. Sonunda zalimin zulmü, kendi başına gelip çatıyor. Yaktığı ateş kendisini yakıyor. Bu arada bazı ibret veren ince (hakîkatler de) ortaya çıkıyor.

68 Zulmeden bir arslan ile diğer vahşi hayvanlar karşılıklı fikir alışverişinde bulunuyorlar. Neticede üzerinde anlaşma sağlanarak varılan karar üzere arslana (yiyeceği günlük erzakın kendisine getirileceği husûsunda) vazifelendirdikleri hayvan, arslana (arz ediliyor). Nihayet arslanın sürüp giden zulmüne son vermek üzere akıllı bir tavşanın kullanmış olduğu şaşılacak tedbiri ile arslan kuyuya düşüyor. Ve o sayede bütün hayvanlar kurtuluyor. Ve bu hikâyenin içinde (satır aralarında) birçok hakîkat beyan buyuruluyor.

82 Hazret-i Süleyman Aleyhisselam, karar verdiği bir sefere çıkacağı sırada bütün kuşları huzurunda topluyor. Çölde (çıkacağı bu) seferde çok lazım olacağı için birer birer her kuşa hünerini soruyor. Sıra kendisine gelen Hüdhüd (kuşu) hünerini arz ederken huzurda bulunanlardan karınca, kıskançlığından ötürü Hüdhüd'ü çürütüme arzusunda bulunuyorsa da neticede Hüdhüd haklı çıkarak beraat ediyor. Ve bu konu (içinde) bazı kazâ ve kader hükümleri de anlatılıyor.

85 Medine-i Münevvere'de Müslümanların şerefli halifesi Hz. Ömer'e Kayser'in elçisi ne şekilde (gelip onunla) onunla buluşuyor? Bu elçi, Hazret-i Fârûk'tan ince hakîkatlere dair ne gibi meseleler soruyor? Bu hikâyenin arasında ve sonunda birçok hakîkat de anlatılmış oluyor.

90 Çok zengin birisi, kervanıyla Hindistan'a sefer ederken konağındaki dudu kuşu (papağan) ona ne sipariş ediyor? Bu tâcir Hindistan'a ulaştığında diğer dudu kuşlarına ne söylüyor? Döndüğünde (orada) karşılaştığı durumu anlatırken kafesteki dudu kuşu nasıl ölüyor, sonra nasıl diriliyor? Meydana gelen hâllerden tâcir ibret aldığı gibi bu arada birçok hakîkat de beyan buyuruluyor.

95 Yaşlı bir sâzendenin hikâyesi: Sesi güzel, kendi güzel bir sâzende; tâ pîr oluncaya dek halkın aşırı rağbetiyle çalmış çağırmış, herkesi fevkalade eğlendirmiş. Sonunda ihtiyar olunca (da kendisine) kimse itibar etmemiş hatta yüzüne bile bakan kalmamış olduğundan bu koruyucusuz (ve nasipsiz), bir gün aç kalarak yana yakıla mezarlığa varır. Bu defa sazını sırf Allah için çalar. Yani halktan yüzünü tamamıyla çevirip Cenâb-ı Hakk'a yönelir. Ağlayarak gayet acıklı bir şekilde çalar çağırır. Neticede çok ağlamaktan dolayı bayılır. Ölmeden evvel ölür. Sâzendenin ruhu hakîkat âlemine varır. O esnada Hakk tarafından görevlendirilen Hazret-i Ömer (onun) yanına gelir. O anda yaşlı sâzende ayılır. Cenâb-ı

Fârûk, o gönlü kan ağlayan (yaşlı sâzendey)e yedi yüz altın verir. Verdikten sonra da ona ilâhî sırlara dair birçok nasihatlerde bulunur. Bu kıssa arasında bazı rabbâni hakîkatler öne çıkar.

101 Sabırlı fakirlerden bir Arap (bedevisi) fakirlik yüzünden hanımı ile pek çok konuşur ve tartışırlar. Sonunda (bedevi); hanımın fikriyle çölde biriktirmiş olduğu bir testi yağmur suyunu uzak mesafeden Bağdat'a, vaktin halifesine hediye olarak götürür. (Bu davranışı) halifenin hoşuna gider (ve) hediye güzelce kabul edilir. Arabî hediyesine karşılık olarak birçok ihsan alır. Susuz çölden gelen bu bedevi, padişahın emri ile Dicle Suyu'ndan dönerken padişahın (bu) büyük nehrini görünce son derece utanmakla beraber böyle nâçiz (değersiz) bir hediyesinin hüsnükabul görmesine ve padişahın da değerli ikramına karşı teşekkür mâhiyetinde yerlere kapanır. Ve bu kıssa arasında ve nihayetinde ibret veren birçok ilâhî hakîkat beyan buyurulur.

113 Bir gün bir Kazvinli, (aynı zamanda) ressam olan bir tellaka gelip iki omuzu arasına mavi boya ile bir arslan resmi yapılmasını ister. (İğne ile) arslan resmini (yapmaya, arslanın) kuyruğundan başlayan tellak; iğneyi (onun) etine batırınca, Kazvinli kıvranarak "Aman usta, kuyruğunu bırak!" der. Tellak bu defa arslanın kulağından başlar. Kazvinli feryat ederek "Aman kulağı da dursun!" der. En sonunda usta, arslan resminin karnından başlar. Kazvinli "Karnı da dursun!" diyerek feryat edince ustanın canı sıkılarak (Kazvinliyi) o hâlde bırakıp gider. Kıssadan hisse de kıssanın altında beyan edilir.

115 Bir arslan, bir kurt, bir de tilki (aralarında) anlaşarak ava çıkarlar. Üç tane av tutmuşlar. Sonra arslanın emriyle kurt, avları taksim ederken açgözlülüğünden kendisine büyük bir pay çıkarır. Çıkarmasıyla (birlikte) arslanın gazabına uğrar. Arslan bir pençede kurdu öldürdükten sonra avların hepsini, kurttan ibret alan tilkiye (taksim etmesi için) verir. Ve bu hikâyeden maksadın ne olduğu hikâyenin altında ifade edilmekle beraber tevhide dair birçok hakîkati ve benzer şeyleri (dile) getirirler.

119 Hazret-i Yusuf Alehisselam Efendimize eski dostlarından birisi, kendisiyle bir araya gelip sohbette (bulundukta)n sonra hediye olarak (ona) bir ayna takdim eder. İşaret olunan peygamber (yani Yusuf sav.), o aynaya bakarak sürekli güzel yüzünü seyreder. Bu güzel kıssanın sonunda aynanın hakîkati beyan buyurulur.

121 Vakt-i Saadet (denilen Peygamber Efendimiz'in zamanın)da Emevîlerin bir vahiy kâtibi, yüce *Kur'ân* ayetlerini yazarken vahiy güneşinin bir zerresinin ilâhî bir hikmet sebebiyle o kâtibin kalbine aksetmesiyle (kâtibin) hâli değişir. Bu mayası bozuk kâtip, içine aksetmiş bulunan (ilâhî) nur zerresini kendinden bilerek böbürlenir. O anda kendisine bir mahviy-

yet gelecek yerde bilakis bir varlık gelir. (Allah'a sığınırız.) Bu birlik hâli onun dininin ölümüne sebebiyet verir. Bu kıssadan hisse olarak ibret veren kelimeler ve uyarılar, ibret ifadesinin gereği olarak ifade buyurulur.

125 Bir sağır, komşusu olan bir hastayı ziyarete gider. Bu sağır, (hastanın) hatırını sorarken hastanın vermiş olduğu cevapları, kendi zannı ve kıyası ile yanlış yorumlayarak hastanın rızasına aykırı birtakım tesellilerde bulunur. Sağırın biçimsiz sözlerinden dolayı hastanın canı çok sıkılır, öfkelenir. Sağırın bu kıssası, kıyasçılar için büyük bir ibret olduğunu bildirmekle beraber hastanın da öfkesine karşı kalkan olmak üzere "öfkesini yutmak" gibi güzel ahlâkın; ne büyük bir insan mutluluğu olduğunu yudumlamak ve içirmek (olduğu) anlatılır.

128 İskender'in aynasını bilmek ve ledün ilmine (ilâhî sırlara ait ilme) meydanda görünüp duran bir alâmet bulmak isterseniz İskender asrındaki Rum nakkaşları ile zamane nakkaşlarının nakkaşlık ustalığında imtihan olmalarına dair bu hikâyeyi iyi dinleyiniz. Bu hikâyeden asıl maksat nedir? İmtihanda hangi taraf gālip gelmiştir? Hikâyenin tafsilatı tetkik edilirken hakîkat anlaşılır.

131 Hakk'a yaklaştırılmış (Allah dostu) sahâbeden Zeyd (ra.) Hazretlerine, bir gece eşyanın hakîkatinin keşfolunduğunu anlatan zevkli ve içe dokunan şaşırtıcı bir hikâyedir. Arifler ve zevkine varanlar bu hikâyeyi tetkik ederlerken yüce bir beyan ile faydalı mânâlardan birçok ince hakîkatleri irfan nazarı ile görecekleri belli bir şeydir.

133 Hazret-i İsâ Efendimiz bir yolda giderken bir ahmak, peşine düşerek (onunla birlikte) gider. Yol üzerinde (bulunan) iskelet hâlindeki bir arslan leşinin dirilmesini, bu ahmak (Hz. İsâ'dan) ısrarla (ister). Ruhullah (Allah'ın ruhu da denilen İsâ) Hazretleri, (ahmağın) elinden kurtulamayarak sonunda o iskelet üzerine okur. O anda arslan dirilir. Dirilmesiyle birlikte o ahmağı bir pençede parçalar. Bu kıssanın altında (içinde) hakîkat ehlinin, ahmaklardan uzak durmalarını tembih ile takdir olunmuş rızk beyan buyurulur.

136 Bir köylünün, gece ahıra koyduğu bir öküzünü o gece bir arslan gelip yer. Yedikten sonra da öküzün yerine yatar. Gece yarısı köylü ahıra gelip karanlık ahırda kendi öküzü sanarak arslanı yoklar. Ahmak köylü eliyle arslanı okşar ve (onun) arslan olduğunu fark etmez... Kıssadan hisse olarak: Şânı yüce Allah Teâlâ Hazretlerinin büyüklüğü ve tecellisi beyan buyurulur.

138 Eşekli bir sôfî, bir dergâha misafir olur. Üç gündür aç kalan dervişler, sôfînin eşeğini satıp parasıyla sôfîye ziyafet verirler ve sôfînin arzusuyla o gece sabaha kadar zikirde bulunur ve sema ederler. Eşeğinin satıldı-

ğından haberi olmayan sôfî, sabah olunca eşeğini yoklar ki eşeğin yerinde yeller esiyor... Taklit ile zikredenlerin hâllerinin sonu, bu (hikâye) yazısının sonunda beyan buyurulur.

143 Anlatılmış olan (bir önceki) hikâyenin bir başka şekli... Sôfî ile hain (dergâh) hademesi arasında birçok münakaşa meydana gelmesinden sonra sôfî, ahırda sabaha kadar aç susuz kalan eşeğine binerek düşe kalka kervana karışır. Zalim hademe gibi birtakım riyakâr Müslümanların kuru laflarına, ârifâne görüşlerine aldanmamak için yeryüzünde basiret üzere hareket edilmesi gerektiği tembih edilir.

146 Eksiksiz ikramlarıyla tanınan, Allah'ın velî kullarından, borçlu olan mübarek bir zâtın ölümü yaklaşmış olduğu bir durumda alacaklıları etrafını sarar. Şeyh Hazretleri, o esnada sokaktan geçen bir helvacıdan veresiye bir tepsi helva satın alarak yanında oturan alacaklılara helva ziyafeti verir. Helva yendikten sonra helvacı; helva parasını, defaatle ve feryad u figan içinde isteyip (dururken) bir yerden Şeyh'e, bir tabak içinde dört yüz buçuk altın (hediye olarak) gelir. Daha önce Şeyh Hazretlerini kınayanlar, bu kerameti görmeleriyle yapmış oldukları kınamadan pişman olurlar... Bu hikâyenin sonunda birçok hakîkat beyan buyurulur.

151 Bir padişah, yeni satın aldığı iki tane kölesini imtihana çekiyor. Bu iki köleden birisi gayet zeki ve sûrette de gayet güzel; diğerininse sûretinin çirkin, iç dünyasının güzel olduğu anlaşılıyor. Padişah, bu huyu güzel köleyi kendi yakınına alıyor. Sûreti güzel ve zeki olan köleyi de huyu güzel olan kölenin emri altına veriyor. Bu hikâyede herkesin, inceden inceye kendi ayıbını görerek onun muhasebesinde olması ve halkın ayıplarını görmemesi yüce bir nasihat ile beraber "güzel ahlâk" mücevheri bir güzel hadisle vasıflandırılıyor.

156 Bir padişah, dostluğunda vefalı bir bendesini, çok sevdiğinden dolayı kendi uyruğu altında olanlar üzerine tercih ediyor ve o kölesine normalin üzerinde iltifatta bulunuyor... Bu özet kıssanın sonunda birçok hakîkat beyan edilmekle beraber hikâye içinde hikâye olarak üstat-çırak kıssası da anlatılıyor.

160 Susamış bir adam, yüksek bir duvar arkasında eli ulaşmadığı, gözü görmediği bir suya duvardan kopardığı taş ve kerpiç parçalarını atar. Suyun sesini işitmekle güya susuzluğunu bir derece yatıştırır gibi teselli bulur... Bu kıssadan maksat, hakîkatin ne olduğu kıssanın altında (içinde) beyan buyurulur.

162 Aslında kaba ve çirkin olan bir kimse, yol üzerine bir diken fidanı dikiyor. Bu diken, zamanın geçmesiyle büyüyerek gelen geçene zarar veriyor. Bu dikeni çıkarıp atması, dikeni dikene tembih ediliyorsa da adam, "ha bugün ha yarın" diyerek, ihmal edip, dikeni çıkarıp (atmıyor)…

Dikenden maksadın kötü ahlâk olduğu hikâyenin altında (içinde) beyan buyuruluyor.

165 Zünnûn-ı Mısrî, (ks.) Hazretlerinde güya bir delilik hâli hissedilmiş gibi birtakım dinsizler, zikri geçen zâtı tımarhaneye koyarlar. Bu duruma avam hayrette kalıyor. Fakat o zâtın müritleri ve sevenleri; toplanıp, tımarhaneye ziyaretine giderek bağlılıklarını, samimiyetlerini arz ediyorlar. Zünnûn Hazretleri bu dostların, "Sözleri fiillerine uygun mudur?" diye onları imtihan ediyor. Bunlardan hiçbiri imtihanı geçemiyor... Bu hikâyenin iç yüzünde birçok hakîkat beyan buyurulduğu gibi Zünnûn Hazretlerinin yüce değerleri de zikrolunuyor.

169 Hz. Lokman Aleyhisselam, bir efendiye köle olarak sadâkatle hizmet edermiş. "En mükemmel sadâkati Lokman'dan öğrenmeli." demişler. Hz. Lokman, bir gün efendisinin elinden zehir gibi acı bir karpuz dilimini (ona) sezdirmeden nasıl yemiş?.. Hikâyeyi okursanız anlarsınız.
Bu sadâkat (doğruluk) tercümesinden hissedâr olmak için birçok hakîkat ve hikmet beyan buyurulmuştur.

173 Hazret-i Musâ Aleyhisselam Efendimiz; Tûr'a, (ilâhî) huzura giderken ümmi (okuma yazma bilmeyen) Allah âşığı bir çobanın (Cenâb-ı Hakk'a) yakarışını dinliyor. Bu çoban, bir insana hitap eder gibi Allah'a hitap ederek şeriate aykırı (davranmış) olduğundan Hazret-i Kelîm (Allah'ın kendisiyle konuştuğu zât), ilk önce çobanı azarlayarak susturuyor da sonra dönüp tekrar geldiğinde çobanı arayıp bularak onun şeriate aykırı görülen zikrini (niyazını) niçin tasdik ediyor? Bu şaşılacak hikâye baştan sona tetkik buyurulursa durumun hakîkati anlaşılıyor. Bu acayip hikâyenin arasında ve sonunda birçok hakîkat, hikmet ve misaller de dile getiriliyor.

179 Yol üzerinde ağzı açık olarak uykuya dalmış olan bir kimsenin ağzına bir karayılan aktığını, at üzerinde uzaktan (gören) hikmet sahibi hamiyetperver bir zât, (içine yılan kaçan) o adamı uykudan uyandırdıktan sonra onun içinden yılanı nasıl ve ne şekilde çıkarmıştır? Bu hikmetli zâttan, yılandan ve yılanı yutmuş olmaktan maksadın ne olduğu ve bu cihetle mürşid-i kâmilin, Allah için hakîkatli müride nefsinin düşman göründüğü gerçeğini anlatması, hikâyenin sonucunun faydalarından olmak üzere anlaşılıyor.

185 Bir ejderha, bir ayıyı öldürürken bir babayiğit, ayıyı (ejderhanın elinden) kurtarıyor. Ayı, bu iyiliğine karşılık adamın kapısından ayrılmıyor. Sonra bu adam hasta oluyor. Ayı da sadâkat göstererek hastaya hizmet ediyor ve hiç başından ayrılmıyor ve sürekli (onun) sineğini kovalıyor. Bu hastanın ahbabından olan ve onun hayrını isteyen aklı başında bir zât, ayının (hastaya) hizmet ettiğini ve (onun) başından ayrılmadığını

görünce ayıdan uzak durmasını ve onu bir şekilde başından defetmesini, hikmete yakışan bir tarzda söylüyorsa da ahmak hasta (bunu) kötü bir düşünce (şeklinde algılayarak o zâtın) sözünü kabul etmiyor. Bu akıllı zât, onu o hâlde bırakıp gidiyor. Bu ayı, efendisine sadâkatle hizmet ederken daha sonra sadâkatinin meyvesi olarak bu hastayı nasıl öldürüyor?.. Bu ibretli hikâyenin içinde saklı, ibret veren hakîkatler de beyan buyuruluyor.

188 Hazret-i Resûl-i Ekrem (sav.) Efendimiz, ashâb-ı kirâmdan bir hastanın ziyaretine gidip (onun) hatırını soruyor. O hasta ölüm hâline gelmiş iken sığınılacak bir Resûl olan Peygamber Efendimiz Hazretlerinin (ziyaretinden dolayı) canlanıyor. Âlemlerin rahmeti olan (Resûlullah) Hazretleri, hastalığının sebeplerini sorup öğrendikten sonra hastaya nasihat buyuruyor... Hikâyenin sonunda sılayırahime (akrabaları ziyaret etmeye) riâyet edilmesi, hastalanmış dostların yoklanması tembih ediliyor.

192 Tirmiz Hükümdârı Seyyid Ecel Hazretlerinin nedîmi (sohbet dostu) Delkak evlenip fâhişe bir kadın alıyor. Zikri geçen padişah (ona), fâhişe bir kadın almasının sebebini, hikmetini soruyor. Zikri geçen nedim de (padişaha) sebebini söylüyor. Bu hikâyeden ötürü, geçim aklının pis hâlleri söyleniyor ve daha birçok Hakk'a yakarış da ifadesini buluyor.

193 Kamıştan bir ata binerek çocuklarla oyun oynayan ve kendini deli gösteren akıllı bir zât yani kendisini bir hikmet sebebiyle deli gösteren akıllı bir velî, evlenecek bir zâtın müşkilâtını hâllettikten sonra kendisinin hakiki hâlini de beyan ediyor.

197 Bir mümin devesini kaybetmiş, arıyor, bulamıyor. Önüne gelen her kaba cahile devesini soruyor. Bunlardan her birisi bir türlü yalan söylüyor. En sonunda bir mürşid-i kâmilin tarifi üzere devesini buluyor. Bu misalin içinde felsefecilerin, Mutezile (mezhebinde olanların) kelâmcıların inançları, sonra Kadir Gecesi'nin diğer geceler arasında gizlenmiş olmasının hikmeti ve Cenâb-ı Rabb-i Mutlak'ın her bir şeyde gizlenmiş olduğunun sırrı beyan buyuruluyor.

202 Dört Hindli bir mescitte namaz kılarlarken namaz hâlinde dünya kelâm söylüyorlar. Bu kıssadan hisse olarak; mümin kardeşlerinin ayıplarını söyleyenlerin, söylenenlerden daha çok kınanmış oldukları beyan buyuruluyor.

203 Yaşlı bir adam kendisini muayene ettirmek için bir doktara müracaat ediyor. Tıbbî hastalıklardan hangi derdini söylese doktor, ona hep *"İhtiyarlık alâmetindendir."* cevabını veriyor. Hikâyenin neticesinde bir görünmeyen iç ile görünen dışın (arası) ayrılıyor.

204 Peygamber (Efendimiz'in) devrinde münafıkların (Mescid-i Dırâr'a) saygı gösterdikleri gibi zamane akılsızları da görünen mescide hürmet edip

hakiki mescidi tahrip etmeye çalışıyorlar. Buna misal olarak da gönlü yakıp kavuran Kerbelâ Vakası münasebetiyle karşı tarafta bulunan Yezidîlerden iki kişinin Mekke'de takva şeklinde görünmeleri beyan buyuruluyor.

208 Devesini kaybeden bir Arabî (bedevi): "Ey deve! Eğer seni bulursam bir akçeye satacağım." diye ahdeder. Sonra devesini bulan bu Arabî, devesini bir akçeye satmaya kıyamaz. Buna bir hile-i şer'iyye düşünerek deveyi (asıl) deve fiyatına nasıl ve ne şekilde satmış olduğu, ifade edilen hikâyeden anlaşılır.

208 Hz. İbrahim Edhem (ks.) Efendimiz, bir deniz kenarında hırka-ı saadetinin söküğünü dikerken vaktiyle kendi kölelerinden bir emîr orada kendisiyle buluşur. Sohbet esnasında bu kabiliyetli emîr, o hazretten görmüş olduğu bir keramet hâli üzerine değişikliğe (uğrayarak) tam bir samimiyetle hâlis müritler sayısına (arasına) girer.

211 Şaşı gözlü, eğri özlü bir inkârcı; bir kâmil şeyhi inkâr ettiği gibi bu kâmil (şeyh)in bir müridini şaşırtma fikrinde bulunur. Şeyh Hazretleri insanların akıllarını hayrete düşürecek bir hâlde acayip kerametini gösterir... Bu meyanda "Kadıyb'ul-Bân Mûsılî" (ks.) Hazretlerinin, akıl ötesi manevi hâllerinden acayip bir hâli de bu münasebetle beyan buyurulur.

214 Bir fare, bir devenin yularını yerden koparark, kibirle çekip bir yola yürüyor. Deve de tâbi olarak farenin arkasından gidiyor. Sonunda önüne bir ırmak gelince, fare; haddini bilerek deveye "dahîlek = Sana sığındım." diyor. Bu hikâyenin sonunda herkese kendi haddini, miktârını bilmesinin lazım geldiği ve (en) sonunda da insana suskun olması tavsiye buyuruluyor.

Bu hikâye ile birinci cilde son veriliyor.

Gülzâr-ı Hakikat (Hakîkatin Gül Bahçesi)

Mesnevî-i Şerif Hikâyeleri

İrfan sahibi olanların sevgilisi Hazret-i Mevlânâ Celaleddîn-i Rûmî (Allah onun yüce sırrını mukaddes kılsın.) Efendimiz'in *Mesnevî-i Şerif* hikâyelerinin mütercimi, mürettibi, velî müşarünileyhin vilayetinden bir katresi Rahimî bendesi.

Arz

Daha önce hikâyeler, *Mesnevî-i Şerif*'ten seçilerek tertip edilmişti. Bu defa seçilmiş olan hikâyelerin neşrine başlanırken geriye kalan bazı hikâyelerinin de neşredilmesi istenmişti. Bunun üzerine toplanmış (hikâyelere) birkaç kıssa daha ilave edilmiş olduğundan buna göre *Mesnevî-i Şerif*'in hakikatlerin göstergesi olan hikâyelerinin pek çoğu (birinci cilt, ikinci cilt, üçüncü cilt olarak) üç ciltten ibaret olduğu, inşallah ikinci ve üçüncü ciltlerin de birinci cildi takiben basılıp neşredileceği arz olunur.

İhbar (Haber Verme)

Cenâb-ı Pîr Efendimiz, *Mesnevî-i Şerif*'in başlangıç kısmında: "[Bu *Mesnevî* kitabı, dinin asıllarının asılları, ehl-i yakînin (Cenâb-ı Hakk'a) vuslatının sırları]dır. [Bu *Mesnevî-i Şerif*, Allah'ın en büyük fıkhıdır.[1] Allah'ın en parlak şeriatı ve Allah'ın en açık delilidir.]" buyurmuşlardır. İnşallah (Cenâb-ı Pîr'in) mukaddes himmetleriyle bu en büyük fıkıhtan, bu berrak şeriattan, bu apaçık delilden istifade edeceğimizi, ümit ve temenni ederiz.

---

[1] Fıkıh: "Bir şeyi gereği gibi anlama, bilme." İslamiyet'in içtimâî, medeni, hukuki, siyasi bütün amelî hükümlerini şer'î delilleriyle birlikte açıklayan ilim.

BismillâhirrahmanirRahim
Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla
"Allah göklerin ve yerin nûrudur."[2]

Bütün tevhid ehline (tek Allah'a inananlara) mâlûmdur ki bütün peygamberler ve bütün veliler bir nurdur. Bir nur, Allah'ın zaten nûru, bir de Vechullah, Allah'ın yüz nûrudur. Her tevhid ehli olan Muhammedî mümin, ezelî kabiliyetinin gereği, peygamberlerin ya da velilerden bir velinin [o mümine intikal eden] ruhâniyetinden yani o mukaddes mazhariyetinden feyz alagelir. Ve Allah tarafından o müminin ruhu, o (feyz aldığı) asla, o sevgiyle bağlanır. Birisine intikal eden aşırı sevginin -birin bin, binin de bir olması itibarıyla- hepsine şümûlü olduğu gibi bu cahil ve değersiz de tâ çocukluğundan beri âriflerin sevgilisi Hazret-i Mevlânâ (ks.) Efendimiz'in mukaddes, ruhâniyetlerine ve de velâyet deryalarına muhabbetle çekilip bağlanmıştır.

Acz

Bununla beraber (onun) mukaddes eserine ve mukaddes mesleğine (tarzına ve ekolüne) mânâ yönünden bir adım atmaya gücümün yetmeyeceği aşikâr iken, özellikle de *Mesnevî*: "Mâğzi Kur'ân mağzrâ ber dâştîm kışırrâ bâ dîgerân bügzâştîm." (Biz Kur'an'dan (onun) özünü (ve üsâresini) aldık, kabuğunu (ve köpüğünü) de (ehil olmayan= başkalarına bıraktık.)" buyurdukları gibi, *Kur'ân*'ın özü olan kutsal kelimelerini anlamaktan âciz kaldığım aşikâr iken anlar anlamaz çocukluk zamanımdan beri *Mesnevî-i Şerif* okumasını, latîf olan hikâyelerini mütalaa etmeyi irade dışı bir anlayışla arzu ediyordum. Hele âşıkâne ve mâşukâne huyunu, kutsal yolunu, yüce tavırlarını aşırı ölçüde seviyorum. Bimem ki ben mi seviyorum? Yine bu bir damla sevgide onun cömertlik deryasından bu kuluna bir inâyet (ve himmet) tahsisi olduğunu (onun) bildirmesiyle biliyorum. Mâmafih o sultanın kutsi himmetleriyle bütün pirleri, Allah dostlarını seviyorum. Fakat meşrebi (tabiatı, mîzâcı) icabı Cenâb-ı Mevlânâ'yı

2 *Kur'ân-ı Kerim*, Nûr Sûresi, 24/35.

II

İKİNCİ KİTAP FİHRİSTİ

İkinci Kitap'ın İçindeki Tercüme-i Hâllerin ve
Mesnevî-i Şerif'ten Seçilmiş Hikâyelerin Özetleri

Sahife No:

232 Hazret-i Ali Efendimiz, bir muharebede hasımlarından meşhur bir pehlivanı kılıcıyla öldüreceği esnada canından ümidini kesmiş olan bu pehlivan, çok büyük bir edepsizlikte bulunup (Cenâb-ı Ali'nin ilâhî) yüzüne tükürmüş ve o anda İmam Hazretleri onu affetmiş. O pehlivan da insanüstü bu büyük ahlâkı ve bu ululuğu görünce önce kendisi, sonra da onun kavmi Müslüman olmuşlar. O anda rahmet denizine gark olan bu ihtiyar pehlivan, şaşılacak şeylere mazhar olan Efendimiz'den tam bir sevgi ile ne lütuflar görüyor ve ona ne hakîkatler soruyor? Sorularına karşı ne yüce cevaplar lütfediliyor? Ve bu macera üzerine o cömert imam olan Efendimiz Hazretlerinin, kendi kātili hakkında insanoğlunun gücünün üstünde şerefli bir muamelede bulunduğunu hikâye etmekle beraber bu arada bazı ilâhî hakîkatler anlatılıyor. Ve nihayet hayret artıran bir açıklama isteme kelimesine karşı yanılmayan, doğru bir muhâkeme de yazılıp kayda geçiyor.

261 Velîlerin Şâhı Efendimiz Hazretlerinin yüce doğum tarihleri ve özet şeklindeki kutsi hikâyeleri, yüce gazveleri (savaşları) ve halifeliği zamanında aleyhine olarak meydana gelen (Cemel, Sıffîn ve Hâriciler)in önemli vakaları, gönül yakan ulvi şehâdetler ve bütün sevenlerin ve kalem oynatan (yazıcıların), bazı şerefli yakınlarının yüce kasideleri.

281 Saidlerin (kurtulmuş mübarek kişilerin) efendisi İmam Hasan Efendimiz Hazretlerinin kutlu doğum tarihleri ve özet olarak mukaddes hayat hikâyeleri ve kendisini yedi defa zehirlemeleri ve sonunda ciğer yakan şehâdetleri.

289 Şehitlerin Efendisi İmam Hüseyin Efendimiz Hazretlerinin kutlu doğum tarihleri ve özet hâlinde kutsal hayat hikâyesi, Medine-i Münevvere'den Mekke'ye ve Mekke'den Kûfe'ye gitmeleri ve sonunda Kerbelâ'da yetmiş iki dostuyla dünyaları yakan şehâdetinin hikâyesi.

310 İmam Zeynelabidin Efendimiz Hazretlerinin kutlu doğum tarihi, mukaddes hayat hikâyeleri, özet olarak kutsal menkıbeleri ve nihayet zehirlenerek şehâdet mutluluğu ile ebediyet sarayını teşrif buyurmaları.

312 İmam Muhammed Bâkır Efendimiz Hazretlerinin mübarek doğum tarihleri, özet olarak hayat hikâyeleri ve nihayet zehirlenerek mutlu bir şehâdetle ebedîlik sarayını teşrif buyurmaları.

314 İmam Cafer-i Sadık Efendimiz'in kutlu doğum tarihi, özet olarak mübarek hayat hikâyeleri, sonunda zehirlenmiş olarak şehitlik mutluluğu ile ebediyet sarayını teşrif buyurmaları.

316 İmam Musâ Kâzım Efendimiz Hazretlerinin yüce doğum tarihleri, özet şeklinde mübarek hayat hikâyeleri ve sonunda zehirlenmek sûretiyle ve şehitlik mutluluğuyla ebediyet sarayını teşrif buyurmaları.

317 İmam Ali Rıza Efendimiz Hazretlerinin kutlu doğum tarihleri, özet olarak mübarek hikâyeleri ve ebedîlik sarayını teşrif buyurmaları.

319 İmam Muhammed Takī Efendimiz Hazretlerinin kutlu doğum tarihleri, özet olarak hayat hikâyeleri, zehirlenmek sûretiyle ve şehâdet mutluluğuyla ebediyet sarayını teşrif buyurmaları.

320 İmam Ali Nakī Efendimiz Hazretlerinin kutlu doğum tarihleri, özet olarak kutsal hayat hikâyeleri ve nihayet zehirlenerek şehâdet mutluluğu içerisinde ebediyet sarayını teşrif buyurmaları.

321 İmam Hasan-ı Askerî Efendimiz Hazretlerinin kutlu doğum tarihleri, özet hâlinde mübarek hayatları ve nihayet şehâdet mutluluğuyla ebedîlik sarayını teşrif buyurmaları.

322 İmam Muhammed Mehdî Efendimiz Hazretlerinin kutlu doğum tarihleri, özet hâlinde mübarek hayatları ve nihayet acayip bir şekilde kaybolmaları hikâye olunur.

324 Bir gemideki yolculardan birisinin bir altın kesesi kaybolur. Kesenin sahibi, geminin bir köşesinde Allah'a güvenerek yatan bir dervişe iftira eder. Derviş bu iftiradan gücenir ve Cenâb-ı Mevlâ'ya yönelerek şikâyette bulunur. O anda denizden binlerce balık başlarını çıkarırlar. Her birinin ağzında birer kıymetli inci bulunur ve (incileri) dervişe sunarlar. Derviş, balıkların ağzından birkaç inci alıp geminin içine atar. Attıktan sonra kendisi denize atlar ve deniz üstünde havada asılı gibi duran bir taht üzerine şahlara yakışır bir şekilde oturur. O iftiracıya söyleyeceğini oradan söyler. Bu hikâyenin sonunda hakiki fakirlik anlatılır.

325 Bir dergâhta kabiliyetli bir dervişi, diğer dervişler kınayarak mürşitlerine çekiştirmişler. Şeyh hazretleri, o dervişi huzuruna çağırıp nasihat yollu ona ne söylemiş, derviş ona ne türlü hikmetli cevaplarda bulunmuş? Hikâye mütâlaa buyurulup incelenirse bunlar belli olur ve bilinir.

327 Miladdan önce Hazret-i Meryem'in rahminde Hazret-i İsâ ve değerli kız kardeşinin rahminde de Hazret-i Yahya (Allah'ın selamı ikisinin de üzerine olsun.) oldukları hâlde (her ikisi de hamile hâlinde) karşılıklı görüşürlerken iki mukaddes ceninin (ana karnındaki iki çocuğun) bir-

birlerine karşı saygı gösterdiklerini anlatan hâllerin meydana geldiğini, muhterem anneler birbirine söylerler. Bu maceradan sonra birtakım (kendini bilmez) cahillerin itirazlarını susturmak için bazı örnekler beyan buyurulur. (Anlatılır.)

329 Bir bilgin, bir mecliste remiz (sembol) mâhiyetinde: "Hindistan'da bir ulu ağaç vardır. Her kim (o ağacın) meyvesini yerse o kimse asla ihtiyarlamaz ve ölmez." demiş. Padişahın biri de bu tarif edilen ağacın meyvesini getirmesi ümidiyle bir hizmetkârını Hindistan'a gönderir. Padişahın sohbettaşı olan hizmetli, Hindistan Kıtası'nı senelerce dolaşır (ve o ağacı) arayıp sorarsa da öyle bir ağaca rastgelmez. Üzüntülü olarak geri döneceği sırada olgunlaşmış yüce bir şeyhe müracaat eder, ağlamaya başlar ve sızlanır. O ağacın hakîkatini bilen o olgun şeyh, o hizmetkâra acıyarak o ağaç gerçeğini ona anlatır. Hizmetkârı bilgilendirir ve irşat eder. Ve bu hikâyenin sonunda hakîkat ağacına dair bazı misaller getirilir ve anlatılır.

334 Bir mürşid-i kâmil, Hindistan Kıtası'nda seyahat eden birtakım dervişlere nasihat yollu tembihlerde bulunup: "Ey dostlar! Sefer sırasında aç kalırsanız sakın ola fil yavrusunu yemeyiniz!" buyurur. Bu seyahatçi dervişler, aç kaldıkları bir konaklama yerinde şeyh hazretlerinin tembihini unutarak bir fil yavrusunun etini yerler. Yedikten sonra da yatıp uyurlar. O esnada yavrusunu arayan fil gelir. Yatan dervişlerin ağızlarını koklayarak (yavrusunu yiyenlerin) hepsini öldürür. Bunlardan birisi nasihatı tutarak fil yavrusunun etini yememiş olduğundan fil, onu öldürmez. Hikâyenin sonunda "Evliyanın, Hakk'ın çocukları (çocuk gibi korunmakta) oldukları" beyan edilir.

337 Bir köylü, her sene köyünden şehre gelip dostu olan bir efendinin evinde bir süre misafir kalır. Ev sahibinden pek çok ikram görerek ve memnun olarak köyüne döner. Köylü, kendi köyünü methederek her gelip gidişinde efendiyi, kendi köyündeki evine davet eder. Efendi de onun davetini önemsemez. Onuncu senede köylünün, (efendiyi) ısrarla köyüne daveti üzerine evladı ve ailesi tarafından ikna edilen efendi; köylünün çok uzak yerde olan köyüne ailecek giderler. (Efendiyi ve ailesini) her sene köyüne davet eden bu kötü köylü; bu biçarelere, ikram yerine son derece alçaklıkta ve fenalıkta bulunur. Bu acayip hikâye arasında ve sonunda birçok hakîkat ifade buyurulur.

347 Bir çakal boya küpüne girip, rengârenk olduktan sonra küpten çıkarak, kendisi gibi çakallara iğreti kumaşını satmış yani irşat etme iddiasıyla vaaz kürsüsüne oturup, kendisi gibi çakallara nasihatçı ve rehber olmuş ve bununla mecazi olarak hakiki hâl hikâye edilip açıklanmıştır.

349 Kendisini Cüneyd Hazretlerinden üstün tutan Horasanlı bir şeyh, ahbaplarından birinin ziyafetine gider. Etrafında yüzlerce dünya bilgini, âlimleriyle ve halifeleriyle üst derecede hürmetler içerisinde yolda giderken kalbinde meydana gelen mağrurca bir düşünceye karşı önünde giden bir eşeğin şiddetli bir şekilde yellenmesi ile şeyh (düşüp) bayılır. Daha sonra ayılır. (Ayılınca) hâlinin farkına varır, gerçeği görüp gafletten uyanır. Sonra da müritlerini yokluk yolunda irşat eder.

351 Hazret-i Musâ (sav.), doğmazdan önce, kutlu doğumları esnasında ve sonrasında Firavun; İsrailoğullarına ne ezalar etmiş. "Hazret-i Musâ vücuda gelmesin." diye binlerce İsrailoğlunun (yeni doğmuş) binlerce çocuğunu öldürtmüş. İnsanların akıllarını hayret içerisinde bırakan gerçek himayeci olan Cenâb-ı Hakk, o hengâme (gürültü patırtı ve karışıklık) içinde Hazret-i Musâ'yı hem himaye buyurmuş hem de onu Firavun'a besletmiş. Bu hikâye vesilesiyle Firavun nefsin durumu, hâl ve tavırları anlatılmıştır.

358 Bir yılancı dağda yılan ararken bulduğu donmuş bir ejderhayı Bağdat şehrine götürüp temâşâ (seyretme) meydanına kor. Bu şekilde para kazanma ümidiyle ahâliye arz eyler ve ilan eder. Dağda soğuktan donmuş olan bu ejderha güneşin hararetiyle dirilir. Onu seyretmeye gelen binlerce kişinin üzerine hücum eden bu ejderha hem sahibini yutmuş hem de bu yüzden birçok seyirci ölmüştü. Bu kıssadan hisse olarak o nefis ejderhası beyan buyurulmuştur.

361 Hintliler, halka göstermek üzere bir fil getirip onu karanlık bir yere koyarlar. (Hayatlarında hiç) fil görmeyenler, fili görmek ve anlamak için filin bulunduğu karanlık yere girerler. Herkes (ayrı ayrı) elini filin bir uzvuna dokundurarak, her birisi; fili (dokunduğu) o uzva nisbetle kıyaslayarak (tarif eder). Delil erbâbının, aklî kıyaslarının bu misal ile kıyaslanmakta olduğu beyan edilmiş ve bu arada birçok hakîkat (dile) getirilmiştir.

363 Kendini bilmez nobran bir âşık, sevgilisini yanına davet eder. Sevgilisine yazdığı methiyeyi ve birtakım şiir beyitlerini sevgilisinin yüzüne karşı okur. Sevgilisi ona "Sen bana âşık değilsin, kendi şiirlerine âşıksın." der. Dolayısıyla hakiki aşk beyan buyurulup izah edilir.

365 Tembel bir mütevekkil (Allah'a dayanıp emeksiz yemek isteyen), rızıkları lütfeden Allah'tan zahmet çekmeksizin rızık ister. Her zaman bu duada bulunup dururken bir gün bu tembel tevekkülcünün kapısına bir öküz gelir, o da öküzü keser. Sonra o öküzün sahibi gelip o (kesilen) öküzü ister ve (tevekkülcü tembeli) dava eder. Bunlar Hazret-i Dâvud'un huzuruna varıp muhâkeme olurlar. Muhâkeme neticesinde gizlenmiş olan ilâhî bir hakîkat ortaya çıkar. Öküz sahibi, vaktiyle tembel tevekkülcünün babasını öldürmüş olduğundan kısas olarak idam edilir. Bütün mal-

ları ve çoluk çocuğu da (köle olarak) tamamıyla tembel tevekkülcüye verilir. Ve bu ibretli hikâye arasında Hazret-i Dâvud'un hikmeti ve güzel sadâsı ve sonunda da manevi mücadele beyan edilip açıklanır.

376 Bir ilkokulun çocukları ne yapmışlar? İçlerinden zeki bir çocuğun, tedbir ile (düşünüp hazırladığı bir plânla) hocalarını vehim vartasına (çukuruna) düşürerek hasta hâline koymuşlar ve bu şekilde serbest kalmışlar. Bu hikâye arasında evhâmın (kuruntuya düşmenin) insan vücuduna olan kötü tesirini, birisini arı ötekini yılan sokmuş olanların hâlleri ile padişahın huzurunda imtihan olan iki hikmet sahibi kişinin hâlleri beyan olunur. Sonunda da Yusuf'un güzelliğini görme ve ruh meselesi anlatılır.

385 Mücâhede (nefsiyle mücadele) ederken verdiği sözü bozmasından dolayı hırsız sanarak Şeyh-i Akta'ın iki elini de kestiler. (Şeyhin ellerini) bilmeyerek kestiren ve affını istirham ederek özür beyan eden valinin hatası, adı geçen velî, affettikten sonra elsiz olarak Hakk'ın eliyle zembil ördüğü ve hikâyenin bitiminde Bâyezid Hazretlerinin manevi mücadelesi anlatılır.

388 Allah'ın velîlerinden büyük bir zâtın davranışlarına, hanımı itiraz eder ve onu merhametsizlikle itham eder. O mübarek zâtın, bu hususta hanımıyla pek çok görüşmesi ve münakaşasından sonra hanım (şeyhin bu) hâline hak verir. Bu kıssanın sonunda "şeyh"in ne demek olduğu da izah edilir.

391 Bir Allah adamı, bir bahçede Hakk'a yönelerek murâkabeye (iç âleminde kendisini hesaba çekmeye) dalmışken yanında olan dostlarından birisi ona: "Yahu, başını kaldır da bu gül bahçesi içindeki envâ-ı çeşit çiçekleri, ağaçları, meyveleri, kuşları temâşâ et ve Rahman olan Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin eserlerini gör." demiş. Murâkabedeki adı geçen zât, başını murâkabeden kaldırarak o hâlden anlamayana ne söylemiş? Akla ve fikre gelmedik hakîkatleri açıklayarak karşısındakini susturmuştur.

395 Behlül Dânâ Hazretleri olgun bir dervişe, "hâlini ve ne âlemde olduğunu" sormuş, derviş de akıllar ötesine ait hakiki hâlini söylemiş.

396 Şeyh Dekūkî Hazretlerinin seyr u sülûku ve hakîkat ortamında seyahati ve yedilerle buluşarak onlarla olan münasebeti, yedilere imam olması, namazda iken fırtınaya tutulmuş olan bir gemideki insanların selamete çıkması için dua etmesi. Velhâsıl acayip hâlleri ve hikâyenin sonunda "Âlemlerin rahmeti" olan Peygamber Efendimiz Hazretlerinin, ümmetine hakiki "merhametli baba" olduğu beyan buyurulur.

405 Hazret-i İsâ, bir ahmaktan süratle kaçarken, yolda birisi önüne çıkarak böyle süratle kaçışının sebebini sormuş, Hazret-i Mesîh (İsâ); kaçışının hikmetini, sebebini söylemiş. Bu yönden Cenâb-ı Pîr Efendimiz, söz an-

lamayan dünya ehli olan ahmaklardan uzak durulması gerektiğini ihtar ederler.

407 Peygamberlerin Sultanı (sav.) Efendimiz Hazretleri, bir çölde susuzluktan ölme derecesine gelmiş olan bir kervan ehlinin imdadına yetişip, peygamberlik mucizesiyle hepsini suya kandırdıktan sonra siyahi bir köleyi, içi dışı simsiyah iken peygamberlik nûru ile bembeyaz etmiş, geceye benzeyen yüzünü gündüze çevirmiştir. Bu garip kıssanın arasında ve sonunda Cenâb-ı Pîr Efendimiz tarafından birçok hakîkat ve hüküm beyan buyurulmuş ve hem sonradan olma hakîmler hem de (asıldan hikmetle donanmış) manevi hakîmler zikrolunmuştur.

414 Aşırı derecede ısrar ederek Hazret-i Musâ'dan (sav.) hayvanların dilini öğrenen bir delikanlının hâlinin sonunda kendisini ölüme sürüklendiği (gibi) ibretler, bu hikâye ile anlaşılır.

419 Bir kadın, her sene bir oğlan çocuğu doğurur; doğurduğu çocuk da üç ay, bilemedin altı ay yaşarmış. Böyle peş peşe yirmi kadar ciğerpâresinin ayrılık acısından dolayı ciğeri kan içinde kalan ve son derece üzülen bu kadın, bir gece rüyasında hakîkat gül bahçesinde bulunduğunu görür. O cennet yerinde makamını ve bütün oğullarını görür. Hikâyenin sonunda hakîkat güneşinden bir zerre ifade olunur.

421 Bilâl-i Habeşî Hazretleri ahirete göçerken aile fertlerinin kederli feryatlarına karşı Bilâl Hazretleri, bir güzel hâl ve olgun sözlerle ailesini nasıl teselli etmiş? Ne de tatlı bir hakîkat söylemiş! Adı geçen güzel kelimeleriyle hâlini bir nebze bildirmiştir.

423 Buhara Emîri Sadr-ı Cihan ile ona âşık olan bir veziri arasında geçmekte olan âşıklık-mâşukluk (sevgili olma) hâlleri ve sürgün yerinde iken (çok sevdiği padişahın) güzel yüzünden uzak kalmış olması, bu âşık vezirin sevgilisine (yani) Sadr-ı Cihan'a ulaşma durumu, buluştuklarında vezirin ölüm derecesine gelip bayılması, sonra sevgili (padişahının) iltifatı ile ayılması, ayıldıktan sonra sevgili padişahına, içi yanarak hâlini arz etmesi ve bu hikâye arasında ve sonunda âşık ile sevgilisinin hâllerine dair aşk sözleri söylenmiştir.

431 Sevgilisinden senelerce ayrı kalan ham bir âşık, güç bela sevgilisine kavuştuğu anda edebi aşmasından dolayı sevgilisi tarafından kınama diliyle edebe davet edilerek ayıplanmıştır. Bu hikâye bahanesiyle hakîkatler söylenmiş ve sonunda da Velîler Şâhı Ali (kv.) Efendimiz Hazretleri, ilâhî imtihan husûsunda itiraz eden bir Yahudi'yi susturmuştur.

440 Rey şehrinde gariplerin misafir olarak kaldığı tılsımlı (büyülü) bir mescitte gayet cesaretli garip bir yiğidin, o mescitte gecelemek için kaldığı bir gece, görmüş olduğu acayip bir hâdisenin anlatılmasıyla beraber olayın sonunda o garip yiğidin altın deryasına gark olması.

445 Vâizin biri, kürsüde yol kesicilere, terbiyesizlere ve haydutlara dua edermiş. Onun bu hâline itiraz edenlere karşı (o vâiz) ne cevap vermiş? Bunlar, hikâyenin incelenmesi ile ifadesini bulur ve bu vesile ile de lütfun hakîkati anlatılır.

448 Bir sepici (deri terbiye edici), attarlar çarşısından geçerken attar (dükkânından yayılan) tabii koku, beynini etkileyerek onu bayıltmış ve sepici, çarşının ortasında serilip kalmış. Birçok tedbir ve tedavi ile ayılmayan bu baygın sepici, sonunda pislik kokusu ile ayılmış. Bu hikâye sonunda dünya ehlinin hâlleri anlatılmıştır.

450 Hazret-i Süleyman (sav.), Sabâ Hükümdarı Sultan Belkıs'a Hüdhüd kuşu ile bir mektup gönderip Belkıs'ı ve onun kavmini dine ve kendi peygamberlik huzuruna davet buyurmuş olduğu, bir araya gelme durumları ve bu arada Süleyman'ın (sav.) yüce saltanatının anlatılması ile birlikte birçok insani hakîkatler de ifade edilir.

460 Hazret-i Bâyezid-i Bistâmî, müritleriyle beraber bir ovada giderken "Harakan" köyüne yönelmişler. Orada Rahman'ın kokusunu almışlar. O günden itibaren 200 sene sonra doğacak olan "Ebu'l-Hasan Harakanî" Hazretlerinin meydana gelme olayını ve onun yüce vasıflarını, Bâyezid-i Bistâmî bildirmiştir.

464 Ebu'l-Hasan Harakanî Hazretleri, Hazret-i Bâyezid'in (ahirete) göçmesinden (164) sene sonra dünyaya gelmiş ve onun buyurdukları gibi Ebu'l-Hasan kendisine mürit olarak, her gün onun türbe-i saadetini ziyaret ederek kutsal ruhâniyetinden terbiye görmüştür.

467 Bir şehzade, padişah olan babasının arzusu ile mübarek bir zâtın kızını alır. Alır ama sihirbaz olan bir kocakarının büyü bağına tutularak ay gibi kızcağızın yüzüne bakmıyor. Padişah da onun için yanıp yakılıyor. Sebeplerine teşebbüs edip (oğlunu o sihirbaz kocakarıdan kurtarmağa çalışıyorsa da) bir türlü kurtarmağa muvaffak olamıyorlar. En sonunda başka bir yerden gelen gayet usta bir sihirbazın helâl sihri ile şehzade kurtuluyor. Bu hikâyenin sonunda birçok hakîkat ile "Felak" Sûresi'nin tefsiri ve sûrenin iniş sebebi beyan edilip açıklanmıştır.

476 Bir avcı; bir ceylan yavrusunu avlar, onu canlı bir şekilde yakalar, getirip eşeklerin bulunduğu bir ahıra hapseder. Bu yavru yemez içmez. Eşekler içinde yaşamaktan çok rahatsız olur. İfadeye kuvvet ve güzellik vermek için "varmış" gibi düşünülen bu ifade vesilesiyle birçok hakîkatler beyan buyurulur ve neticede eşek tabiatlı olan dünyaya tapıcıların hâlleri ifade edilir.

479 Bir sadâkatlı, vefalı âşık, sevgilisinin uğruda ne türlü acılar çektiğini ve aşkının yolunda etmiş olduğu fedakârlığı, sevgilisinin huzurunda hikâye eder. Sevgilisi, âşığın dertlerini tamamıyla dinledikten sonra neticede

ona ne söyledi ki o âşık o anda canını feda etti? Âşığın kendisi o anda ya sahiden öldü ya da ölmeden evvel öldü. Bu hikâye ile kalemimiz, ikinci cilde "Sona erdi." çizgisini çekmiştir.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla;
"Kul lâ es'elüküm aleyhi ecran illel-meveddete fil-kurbâ."[1]

Ulu Allah'ın sevgilisi (sav.) Efendimiz Hazretlerine, onun ailesine ve Ehl-i Beyt'ine tam mânâsıyla itaatla beraber sevgi ve bağlılık göstermek kadın erkek bütün müminler üzerine farz olduğunu, bu ayet vesâir ayet-i kerimeler ve hadis-i şeriflerle Cenâb-ı Hakk; kullarına bildiriyor ve ilan ediyor. Böyle olunca hakîkatimize ebedî hayatı bağışlayan ve ruhumuzu, hayvâniyet derekesinden insanlık mertebesine yükselten bu sevgiyi ve şu farz kılınmış bağlılığı layıkıyla îfâ edebiliyor muyuz? Edemiyoruz. Edemediğimiz gibi (Efendimiz'in o) şerefli vârislerine yani yüce velîlere hakkıyla sevgi gösteremiyoruz.

Şu bilinmektedir ki Ehl-i Beyt Hazretlerine, peygamberlere ve de velîlere itaat edilmez ve sevgi gösterilmezse doğru yolda gidilemez. Daha doğrusu, mâsivâyı sevmekle, istenilen şey ele gelmez. Yani dünya sevgisi (Allah'tan başka şeylere yönelen istekler) kalpte mevcut iken iddiada bulunmakla Ehli Beyt Hazretleri bulunmaz.

Ey hakîkatin gül bahçesini seven müminler! Ehli Beyt'in hâllerini ve Türkçe (yazılan) *Mesnevî-i Şerif* hikâyelerini şu *Gülzâr-ı Hakîkat*'i okuyunuz. Hakîkatinize dost olan bu kitabı okuyunuz.

Sevgiyle ve ihlâs ile (samimi bir şekilde) okuyanların kalplerine ebedîlik kokusu bağışlayan, canın ve sevgilinin burnunu Rahman'ın kokusu ile kokulandıran bu *Gülzâr-ı Hakîkat*'ı okuyunuz.

Ey müminler! Hayatınızın gerçeğinden haber veren ve hayat içinde hayat hâlini size ihsan eden şu *Mesnevî-i Şerif*'in tercümesini okuyunuz! *"Ve nahnu akrabu…"*[2] yakînî ilminin ve hakîkat bahçenizin seyrini size sezdiren ve bildiren bu hakîkat kitabını, bir kez değil defalarca okuyunuz. (Bu kitap) sevgi ile incelecek olursa her defasında başka bir neşe ile neşeleneceğini ruhunuz duyacaktır.

Her kim bu *Gülzâr-ı Hakîkat*'ı devamlı dikkat ederek şiddetli arzu ve sevgi ile okursa gide gide onun gönlü gül bahçesi olur;

---

[1] "Ey Muhammed! De ki: 'Ben bu teblîğime karşılık, akrabalıkta sevgiden başka hiçbir ücret istemiyorum.'" (*Kur'ân-ı Kerim*, Şûrâ Sûresi, 42/23.)

[2] "Ant olsun ki insanı biz yarattık. Nefsinin ona fısıldadıklarını biliriz. Biz ona şah damarından daha yakınız." (*Kur'ân-ı Kerim*, Kāf Sûresi, 50/16.)

Hakk'ın bağını ve hidâyet dostlarını gönlünde bulur. Hakîkatin gül bahçesi, *Gülzâr-ı Hakîkat*'le bulunur.

Bazı kadrükıymet bilmeyenler, "Birinci cildin yaprağı (sayfası) az, ikincisinin çok." derlermiş. Cenâb-ı Pîr, gül bahçesi satıyor; yaprak satmıyor. İnci satıyor, sadef satmıyor; dâne satıyor, saman satmıyor.

Ey kardeşler! Bilmiş olun ki bu *Gülzâr*'a vereceğiniz para, alacağınız manevi mücevhere nisbetle adi bir boncuk gibidir. Boncuk veriniz (karşılığında) mücevher alınız. Kokusuz bir gül veriniz, güzel kokulu bir gül bahçesi alınız.

Herkese, özellikle de ileri gelenlere mâlûmdur ki her yönden bizim tercihimiz olan Hazret-i Mevlânâ Efendimiz'in, *Kur'ân*'ın özü olan *Mesnevî-i Şerif*'i; kendisi gibi dünyaya tek ve biricik olarak gelmiştir. Onun her bir hikâyesi, ehline (ona layık olana göre) bir hakîkat gül bahçesidir. Onu incelemek her insana lazımdır, mânâsı neşe saçan kokudur, onun devamlı (okunması) âşıkların derdine merhemdir.

Mesnevî-i Şerif'in hakiki mânâları ile birlikte seçilmiş hikâyeleri, *Gülzâr-ı Hakîkat* adıyla Türkçeye tercüme edilmiş ve üç cilt olarak tertiplenmiştir.

Ve Allah'a hamdolsun ki birinci cilt daha önce, bu ikinci cilt de bu kere himmetle (manevi yardımla) neşredilme meydanına çıkarılmıştır. Allah'ın yardımıyla hazırlanan üçüncü cilt de basılmak üzeredir.[3]

İnsanî hakîkate hizmet veren ve güzel ahlâkı kendisinde toplayan *Gülzâr-ı Hakîkat* isimli kitabımızın üçüncü cildinde de ders veren garip hikâyeler göreceksiniz. İnşallah bu üçüncü *Gülzâr* da bu baharda, gülün ve bülbülün devrinde (zamanında) bir güldeste olarak bülbüllerin elleriyle arz ve takdim edilecektir.

İlmin hakîkatini ve gül bahçesi hakîkatini seven dostların, hikâye güldestelerini mütâlaa ederken (okurken) mutlaka ruhî mânâlarının zevkinden zevklenecekleri, her okuyuşta bahtiyar olup nasip alacakları arz olunur.

[3] Üç cilt olarak neşredilen bu çalışmayı yayınevimiz tek ciltte toplamıştır. -en.

GÜLZÂR-I HAKÎKAT

Seçilmiş *Mesnevî-i Şerif* Hikâyeleri

Âşıkların Sevgilisi

Hazret-i Pîr Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî (Allah onun yüce sırrını mukaddes kılsın.) Efendimiz Hazretleri, *Kur'ân*'ın özü olan *Mesnevî-i Şerif*'inin hikâyelerinden seçilmiş olarak tercüme edeni, tertipleyeni ve onun velîlik deryasından bir damla olan "Rahimî" kölesi.

Feyzullâh-ı Rahimî
1264

Bu ikinci cildin birinci hikâyesi "Kıssa-ı Aliyyü'l-A'lâ'nın sonunda ON İKİ İMAM'ın (Allah'ın selamı onların üstüne olsun.) yüce tercüme-i hâlleri, gayet özetlenerek ve uğur sayılarak yazılmış ve ondan sonra da seçilmiş hikâyeler, sırasıyla tanzim edilip yazılmıştır.

Hicri 1328 Rûmî 1326

GÜLZÂR-I HAKÎKAT

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
Aliyyü'l-A'lâ (Hazret-i Ali'nin) Hikâyesi

Mesnevî

Ey Ali âmûz ihlâs-î amel
Şîr-i Hakk'râ dan mutahher ez değal
Der ğazâ ber pehlevânî dest yâft
Zûd şemşîr ber âvered vû şitâft

Tercümesi

İhlâsı ve ameli İmâm Ali'den öğren, Allah'ın arslanını her türlü hileden uzak bil. Allah'ın arslanı Cenâb-ı (Ali) harpte bir pehlivana galip geldi, Süratle kılıcını çekip o pehlivana parlattı.

Mesnevî

O hudû endâht der rûy-î Alî
İftihâr û her nebiyy û her velî

Tercümesi

O pehlivan, İmam Ali Efendimiz Hazretlerinin yüzüne tükürdü. O öyle bir Ali ki her peygamberin ve her velînin övünç tâcıdır.

Hikâye

Allah'ın Arslanı İmam Aliyyü'l-Murtezâ (ra.) Efendimiz, bir harpte bütün düşmanlarından meşhur olan bir pehlivana galip geldi. Allah'ın Arslanı olan Hazret-i Ali süratle Zülfikār'ını çekip pehlivana vuracağı anda hayatından ümidini kesmiş olan bu pehlivan, Allah'ın güzelliğinin (aksi olan Cenâb-ı Ali'nin) yüzüne karşı ağzından tükürük attı. (Hazret-i Ali'nin yüzüne tükürdü.) O kâfir pehlivan, mağlup olduğu ve hayatından ümidini kestiği için son derece ümitsizliğinden ve şiddetli düşmanlığından dolayı peygamberlerin ve evliyanın övüncü olan Velîler Şâhı Hazret-i (Ali'nin) yüzüne karşı tükürmek gibi pek çirkin ve yakışık almayan bir harekette bulundu. Bu yenilmiş ümitsiz pehlivan, öyle güzel bir yüze tükürdü ki mehtâbın yüzü, yani ayın nurlu yüzü secdeye varacağı vakit önce o mukaddes yüze karşı secde ederdi.

Büyük Ahlâk

O ümitsiz pehlivan, o edepsizliği yaptı. Yaptığı anda o yüce ahlâk sahibi olan Hazret-i Ali, mutluluk kılıcını kınına koyarak "Seni affettim." buyurdu.

Hazret-i Haydar'ın insanüstü bu büyük ahlâkına, bu affına, keremine ve bu insanca davranışına pehlivan hayran kaldı. Yani onun o hâlde öldürülmesi kararlaştırılmış iken umulanın üstünde bir af ve âzât edilmesine ve lütfuna mazhar oluşundan ötürü hayrette kaldı. Pehlivan, o anda ve o hâlde boynunu büküp, yüzünü Velîler Şâhı'na çevirerek:

Yâ Ali! Sen beni öldürmek üzereyken benim gibi meşhur bir pehlivanı öldürmekten nasıl vazgeçtin? Ya Ali! Sen bana galip iken ne gibi bir durum oldu ki bu fırsatı kaçırdın? Ya Ali o sırada ne gördün ki kahrın (mahvediciliğin) ve öfken birdenbire sakinleşti? Ya Ali! Düşmanları öldürme husûsunda sen bu işi gayet süratle yaparken bu ne hâldir ki o an, icraatta yok edici kılıcı kınına sokarak son derece yumuşak bir davranışla beni affettin? Ya Ali! O anda ışığı benim can evime akseden bir güneş mi gördün? Senin gördüğün şey, eşyanın (varlıkların) hepsinden üstün (olmalı) ki bana taze bir can bahşeyledi. (Bağışladı.)

Yâ Ali! Cesarette Allah'ın arslanısın, yiğitlikte benzersizsin. Seni, bir olan Allah bilir ki sen yüceler yücesisin. Ya Ali! Sen, akl-ı küll (tam ve noksansız akıl)sın. Sen bir hakîkat gözüsün. Lütfedip beni köleliğine kabul et de o gördüğün hâl deryasından bana biraz bahseyle (söyle).

Yâ Ali! Senin yumuşacık ve serinkanlılık kılıcın, benim kalbimi yırttı; parçaladı. Âb-ı hayat olan ilmin kederli kalbimi tertemiz eyledi. Ya Ali! Ben biliyorum ki sendeki bu hâl, hakîkatin sırrıdır; Allah'ın birliğinin hakîkatidir. Zîra kılıçsız mahv u perişan etmek (Kahhâr olan) Cenâb-ı Hakk'ın işidir. Aman ey yüce arşın sahibi! Beni öldürmedin de âzât eyledin. Hakk Teâlâ Hazretlerinden ne gördün ki bana af ile, cömertlikle muamelede bulundun? Ya Ali! Senin mukaddes gözün, gaybın sırlarını görmüş, (o sırlar) gayp aynanda görülmüş; diğer insanların gözleri, dikilmiş gibi kalmış; onların gözlerine bu hakîkatten bir şey görünmemişti.

Yâ Ali! Senin zâtın tertemizdir. Sen ilim şehrinin kapısısın. Ey yumuşaklık güneşi! Ey ilim şehrinin kapısı! İlim arayanlara açık ol. Kapına gelenleri hakîkat şehrine kılavuzla ki bizim gibi postlar (kabukta olanlar) dosta ulaşsınlar. Ey müminlerin emîri (başı) lütfeyle, kerem kıl ve emir buyur da: Mutlu sözün lezzetinden bedendeki bu can, (ana karnındaki) cenin gibi hareket etsin. Ey kanadı yalımlı Hakk şahini söyle! Sen padişahlar padişahının Anka avlayan şahini söyle. Ya Ali! Sen askersin. Silahsız bir kılıç olan zâtınla safları yaran bir Allah arslanısın. Görünüşte bir savaşçı gibisin. Hâlbuki binlerce yiğit senin avındır. Ey yüceler yücesi! Ey vefakârlığın sultanı! O gördüğün hikmet denizinden biraz söyle; ben de senin gibi bir sultanın avıyım. Ya Ali! Sen görünüşte bir adamsın, fakat binlerce Allah adamına bedelsin. Ey Rahman'ın rahmeti! Sende olan merhamet, sende görünen velîlik nûru nasıl bir şeydir ki benim gibi bir ejderhayı yola getirdin? Aman bu ne lütuf, bu ne iyilik ki benim gibi bir günahkârı affettin! Ya Ali! Sana olan dostluğum başlamadan önce benim gibi bir düşmana bu

III

ÜÇÜNCÜ KİTAP FİHRİSTİ

Üçüncü Kitap'ın İçindeki Tercüme-i Hâllerin ve
Mesnevî-i Şerif'ten Seçilmiş Hikâyelerin Özetleri

Sahife No:

497 Hazret-i Pîr Mevlânâ Efendimiz'in yüce babaları "Sultanü'l Ulemâ" Hazretlerinin mübarek doğumu, ilim nurlarını yaymaları, Belh topraklarından hicret etmeleri, üç yüz müridi ve aile fertleriyle Rum diyarını (Anadolu'yu) teşrif ederken uğradıkları şehir ve kasabalarda kalma süreleri ve sonunda Konya'ya yerleşerek oradan ebedî olan ahiret yurduna geçmeleri hikâye olunur.

506 Belhli Hazret-i Pîr Mevlânâ Efendimiz'in 604 tarihinde mübarek doğumu, çocukluk günlerinden bir gün bir damdan göğe doğru giderek kaybolması, gençliğinde ilimleri yayması, yedi yaşındayken muhterem babasıyla Anadolu'ya göçüp Karaman'da evlenmesi ve ilk önceki mürşidi "Seyyid muhakkik-i Tirmizî" Hazretleriyle sohbetleri ve nihayet mukaddes mürşidi Hazret-i Şems-i Tebrizî Efendimiz'le karşılaşmaları husûsu ve o âriflerin ârifi ile sohbetlerinin müddeti (süresi), sohbet esnasındaki ilâhî zevkleri ve insanların avam tabakasından maruz kaldıkları kınamalar ve sonunda 673 tarihinde ahiret yurdunu şereflendirmesi hikâye edilir.

508 Seyyid Muhakkik-i Tirmizî Hazretlerinin yüce tercüme-i hâli ve Hazret-i Mevlânâ Efendimizle buluşmaları hususu anlatılır.

511 Hazret-i Şems-i Tebrizî Efendimiz'in yüce tercüme-i hâli ve Anadolu'ya geleceklerine dair almış oldukları manevi emir ve işaret, Tebriz'den Bağdat'a ve oradan Konya'ya gidişi, Hazret-i Mevlânâ Efendimiz'le o önemli buluşmaları husûsu, buluşmalarındaki acayip söyleşileri, Konya'da bir süre kalmaları ve Hazret-i Mevlânâ ile sohbetleri, bir aralık Konya'dan Şam'a gidip tekrar Konya'ya dönmeleri ve nihayet 645 tarihinde mutlu şehâdetleri hikâye olunur.

522 Halifelerden Salâhaddin-i Zerkūbî Hazretlerinin, Hazret-i Mevlânâ Efendimiz'den yüce istek ve arzusu üzerine kızını Sultan Veled Hazretlerine vermeleri ve sonunda (ahiret olan) mübarek göçleri anlatır.

525 Çelebi Hüsâmeddin Hazretlerinin, henüz daha genç yaşındayken Hakk yolunda ve Hazret-i Pîr uğrunda bütün malını, evini barkını terk ederek büyük bir arzu ve sevgi ile Hazret-i Mevlânâ Efendimiz'i istemeleri; ona

teslimiyetleri ve Hazret-i Pîr'in, adı geçen Çelebi Hazretlerini medhüsenada bulunmaları; *Mesnevî-i Şerif*'i baştan sona kadar onun adına ifade buyurmaları ve Hazret-i Pîr'in halifesi olmaları; Hazret-i Pîr'in makamında irşat için postnişin olmaları ve nihayetinde de ebedîlik yurduna göç eylemeleri anlatılır.

528 Sultan Veled Hazretlerinin evlenmeleri, mübarek çocukları ve Şam'a giderek Şems-i Tebrizî Efendimiz'le Konya'ya dönmeleri, Hüsâmeddin Çelebi Hazretlerinden sonra Hazret-i Pîr'in postunda irşat postnişini olmaları, *Mesnevî-i Şerif*'i tertip etmeleri ve Mevlevîliğin usûl ve erkânını düzenlemeleri ve sonunda 712 tarihinde ebedîlik yurduna intikal buyurmaları anlatılır.

532 *Mesnevî-i Şerif*'ten: "Herkesî ez zann-ı hod şüd yâr-i men ez derûn-î men necüst esrâr-ı men." tercümesi ve tafsilatı.

535 Gazneli Sultan Mahmud, bir gün bir ceylan avını takip ederken çok susar ve yayla kulübelerinin birinden su ister. "Ayaz" adında bir delikanlı, doğuştan gelen bir edeple ona su takdim eder. Ayaz'ın davranışları Sultan Mahmud'un hoşuna gider. (Ayaz'ın) anasını ve babasını razı ederek, onu alıp ayağının çarığı ile sarayına götürür. Ayaz'ı Padişah'ın bizzat kendisi terbiye eder. Terbiye edildikten sonra Ayaz terfi ede ede Padişah'ın yakın bir dostu olur. Sultan Mahmud, Ayaz dâhil bütün vezirlerini imtihana çeker. Bütün imtihanlardan geçen Ayaz'ın anlayışı, her yönden kavrayışı, beceri ve yüce olgunluğu bilfiil gerçekleşti. Bu hikâyenin arasında ve sonunda birçok ilâhî hakîkat açıklanır.

555 Resûl-i Ekrem Efendimiz Hazretlerinin mübarek evine bir obur misafir gelir. Bir akşam yemeğinde on sekiz adamın yiyeceğini (buna ilaveten) Peygamber Efendimiz'in tertemiz eşlerinin de nafakasını yer. Orada geceleyen bu obur misafir, gece yarısı bir zaruretten ötürü yatağa pisler. Çok utandığından seher vakti (Peygamber Efendimiz'in geceleyin kaldığı evinden) kaçar. Sonra da evde unuttuğu bir heykeli bulma umuduyla eve tekrar gelen bu obur, çok merhametli olan Peygamber Efendimiz'in muazzam ahlâkını ve aşırı derecedeki merhametini görünce ağlayarak Müslüman oldu. Ve ikinci gece bu misafirin bir parçacık sütle karnı doyar. Bu hikâyenin arasında birçok hakîkate değinilir.

563 Bir Allah adamı, rüyasında hamile bir dişi köpeğin karnındaki yavrularının seslerini işitmekte olduğunu görür. Bu mübarek zât, tabirinden âciz kaldığı bu rüyası için "Allamü'l guyûb (gayıpları en iyi bilen Allah Teâlâ'ya) müracaat eyler. Cenâb-ı Hakk da ona "rüyada sesini işittiği köpek yavrularının o seslerinin, kalp gözü kör olan birtakım cahillerin (kendi aralarındaki) sohbetleri olduğunu" bildirir.

564 Dosdoğru olan bir sôfinin hata ve yanlış yapma hastalığına yakalanmış olan eşi, bir gün sevdiği bir ayakkabıcıyı evine aldığı sırada sôfi durumu anlar ve dükkândan evine gelir. Kapı çalınınca eşi, oynaşını kaçırma imkânı bulamadığı gibi onu saklamaya da fırsat bulamaz.
Çarşafını ayakkabıcının başına örttükten sonra sokak kapısını açar. Sokaktan içeriye girince başı çarşaflı birisini gören adam: "Bu hanım kimdir?" diye sorunca eşi: "Kızımıza tâlip olan hatırlı bir hanım." der. Bu hususta birçok laf edildikten sonra 'settâr'ul uyub' (Ayıpları örten) şeklindeki yüce bir sıfatla sıfatlanmış olan sôfî, hâdiseyi bildiğini belli etmez; bilmezden gelerek (o fuhşiyatı) örter. Bu hikâye arasında ilâhî hakikatler beyan edilir.

568 Derin düşünceli, hikmet sahibi birisi, bir ovada gezerken kanadından bir tüyünü atmış olan bir tavus kuşu ile karşılıklı konuştuktan ve tartıştıktan sonra tavus, ona hangi sebepten ötürü kanadının bir tüyünü atmış olduğunu söyler ve bu hikâye vesilesiyle birçok hikmet açıklanır.

570 Nasuh adında tüysüz bir erkek tellak, erkekliğini saklayarak kadınlar hamamında tellaklık[1] eder. Bu sanatı sebebiyle de maişetini (geçimini) temin eder. Bir gün padişahın kızı sultan hanım hamamda yıkanırken mücevher küpesi kaybolur. Hamamın her tarafı iyice aranır; bulunamayınca, hamamda olan bütün kadınları çırılçıplak bir hâle getirerek teker teker aramaya başlarlar. Sonunda aranma sırası Nasuh'a gelir, peştamalsız çıplak bir şekilde arandığında doğal olarak erkek olduğunun meydana çıkacağını bilen ve daha önceleri binlerce defa tövbesini bozmuş olan Nasuh; hamamın kapalı ve tenha bir yerine girip, Settâr'ul uyûb olan (ayıpları örten) Cenâb-ı Hakk'a, ciddi bir şekilde tövbe ederek, ağlayıp inlemeye başlar; yalvarıp yakarır. Nasuh, ölmeden önce ölür. Nasuh'un canı Allah'a ulaşır. Tam bu esnada küpe de bulunur. El çırpma sesleriyle Nasuh ayılıp kendine gelir. Bir velînin himmeti ve Cenâb-ı Hakk'ın yardımı ile Nasuh âleme rüsva olmaktan kurtulur. Ondan sonra Nasuh, tövbesinde sebat eder. Bu ibret veren hikâye arasında birçok ilâhî hakîkat açıklanır.

575 Bir arslan ile çarpışan azılı bir fil, arslanı yaralar. Bu yaralı arslan bir meşelikte hareketten, avdan ve yiyecekten mahrum kalır. Arslanın gölgesinde geçinen bir tilkinin hilesiyle o civarda otlamakta olan bir eşek, kandırılarak, arslanın olduğu yere, ta yanına kadar getirilip arslanın pençesine sunulur. Yaralı arslan eşeği bir pençede parçalar. Bu mecazi hikâye ile bazı hakikatlere temas edilir.

---

[1] Kadın tellaklara natır denir. -en.

588 Dünyayı (aşırı) sevmek her hatanın başı, şehvetinde hırslı olmak bir bela kumaşı olduğundan dolayı dünya aletlerinin orta derecede ölçülü kullanılması husûsunda "Nergis" adındaki bir câriyenin bir eşekle olan ölçülü ilişkisini ve kıyas olarak ölümcül bir davranışını açıklayan benzetmeli ve ibretli garip bir hikâyedir. Bu hikâyenin kabuğu atılarak özü yani içi alınmış, bu tercümede hikâyenin ruhî meyveleri ve ilâhî sır yönü yazılmıştır.

597 Ava meraklı olan bir bedevi (Arap köylüsü)nün, yiyecek torbası ekmekle dolu olduğu hâlde onun çok sevdiği bir avcı köpeği günlerce aç kalarak yere serilmiş ve sonunda köpek can çekişir bir hâle gelmişti. Bedevi ise bu köpeğe olan aşırı sevgisinden dolayı yere serilmiş olan köpeğin başucuna oturmuş ağlıyordu. Oradan geçen bir dilencinin nazarıdikkatini çeken bu hususu, dilenci ile bedevi karşılıklı konuşurlar. Himmeti ve yardımı yüce olanların o yüce halleri anlatılmaktadır.

600 Gaznin şehrinde Allah velîlerinin büyüklerinden Şeyh Muhammed Serrezî (Serrezî) (ks.) Hazretleri, seyr ü sülûkünde on iki sene filiz ucu yiyerek (yaşadıktan) sonra Cenâb-ı Hakk'ın cemalinin özlemini çeken bu Allah âşığı, ilâhî emir ile iki yıl kapıları dolaşarak dilencilik yaptı. Nihayet bir başkanla görüşmesinde meydana gelen konuşmalarının sonunda Allah tarafından kendisine lütfedilmiş olan ve gayp âleminden gelen hazineden ihtiyaç sahiplerini ikram ve ihsanlarıyla sevince boğduğu ifade edilir.

609 Bir dilenci bir ev sahibiden her ne istediyse ev sahibi bir bahane bularak dilenciye cevap verir (ve onu eli boş gönderir.) Dilenci de cevap veremeyecek tarzdaki sözleriyle ev (sahibini) susmaya mecbur bıraktıktan sonra onun evine işer. Hikâyenin sonunda ilimsiz, amelsiz birçok insanı abdesthaneye benzetirler.

610 Kıtlık olan bir şehirde bir mürit, aç kalacağından korkmuş. Mürşidi de onu teselli edip âlemlere rızık veren Cenâb-ı Hakk'ın hiçbir kimseyi aç bırakmayacağını söylemiştir.

611 Bir efendinin, evine misafir için getirdiği üç okka eti israfçı bir kadın olan eşi yedi. Akşam efendisi eti sorduğundaysa kadın: "Eti kedi yedi." diyerek yalan söylüyor. Bu hikâye vesilesiyle Bâyezid Hazretlerinin mukaddes vücudu (varlığı) zikredilmiş oluyor.

612 Bir emîre diğer bir emîr misafir oluyor. Aralarında muhabbeti kaynatmak için ev sahibi (emîr); kölesine, bir sürahi şarap getirtirken yolda mutaassıp bir sôfi (onları) kınıyor. Emîr de sofuyu küçümseyerek tehdit ediyor. Bu mecazi hikâye ile gerçek (Hakk) şarabı ile kâmil (olgun) insan anlatılıyor.

615 Değerli yüce zâtlardan biri, bir gece bir ahbabının evine misafir oluyor. Ev sahibinin karısı (misafirine karşı) bir münasebetsizlikte bulunuyor. Kıymetli misafir de incinerek, gece vakti evden çıkıp gidiyor. Böyle değerli bir misârin gücenmesinden ve gece vakti (evden) gitmesinden ev sahibi ve eşi çok üzülüyorlar. Bu hikâyenin sonunda gerçek misafir ile diğer misafirler anlatılmış oluyor.

617 Bir efendi, bir gün mecburiyetten dolayı kızını bir dilenciye veriyor. Ve bir gün sonra dilenciye yaklaştığında hamile kalmaması için kızına bazı tembihlerde bulunuyor. Kızı da bu teklifin güç yetmez bir teklif olduğunu söylüyor. Bu hikâyenin sonunda *Mesnevî-i Şerif*'in *Kur'an*'ın içi özü olduğu, insân-ı kâmilin hâli anlatılmış oluyor.

620 Doksan kere gazaya (din adına harbe) giden, muharebelerde Allah yolunda cihad etmekle beraber halvete girip (tek başına bir yere kapanıp) nefsi ile de en büyük savaşa tutuşan Gazi Ayaz Hazretlerinin acayip olan tercüme-i hâli ve sonunda bazı zikirlerin gerçeği ile beraber diğer bir gerçek sôfînin mücâhedesi açıklanıyor.

623 Çok güzel bir câriyeyi (istediğinden) dolayı Mısır padişahı; Musul vilayetine, başlarında yiğit bir kumandanla bir bölük asker yolladı. Musul şâhı ile muharebe ederek galip geldikten sonra yiğit kumandan o câriyeyi alıp Mısır'a getirir. Bir mola yerinde câriye ile birleştiği esnada meşe ormanından çıkıp (saldıran) bir arslanı o yiğit, bir hamlede parçalıyor. Sonra o yiğit bu câriyeyi getirip padişaha teslim etmiş olsa da padişah, işin aslını öğreniyor. Hem o yiğit kumandanın kusurunu affediyor hem de vuslatına eremediği câriyeyi sonunda âzât ederek kumandanına bağışlıyor. Bu hikâye arasında Yüce Allah'ın cemaline âşık olanların hallerini anlatmanın yanında herkesin gizli kapaklı sırlarının bir gün mutlaka meydana çıkacağı ihtar olunur.

630 Bir vâiz vaaz ederken kendisinden remizle (soruyu açıkça söylemeyip îma yollu, işaretle) bir mesele soruyorlar. Bu remizle sorulan sembolik meseleden maksadın ne olduğu, bir hakîkat öğesinin açıklanmasıyla meselenin anlamı meydana çıkıp anlaşılıyor. Yani vâiz meseleyi halledip izahını yapıyor.

631 Köle Ferec'in macerası. Şöyle ki: Bir efendinin çocukluğundan beri terbiye ettiği ve öz evladı gibi sevgiyle büyüttüğü bir kölesi vardı. (Bu köle) ergenlik çağına erince efendisinin kızına âşık oluyor. Kölesinin hâlini ve kızına olan ilgisini bilen efendi, sahte bir düğün yaparak köle Ferec'i ne belalara uğratıyor? Bu acayip hikâyenin sonunda dünya sûreti (dünyanın kendisi), susuzların gözlerine çölde uzaktan su gibi görünen bir serapa benzetiliyor.

638 Sevgilisinden murat alamayan (onunla buluşamayan) bir âşığı, sevgilisi bir gece mutluluk evine davet etmiş. "Bu gece bizim eve gel de falan odada oturup beni bekle!" demiş. Âşık sevinç içinde o gece sevgilisinin evine varıp, emredilen odada sevgilisini beklerken gece yarısı âşıkın uykusu gelmiş ve uyumuş. Âşık uykudayken sevgilisi yanına gelip çocuklara verildiği gibi birkaç cevizi âşığın cebine ve koynuna koyarak, savuşup gitmiş. Seher vakti âşık uykudan uyanıp cebindeki cevizleri görünce, sevgilisinin odaya gelip, kendisini uyku hâlinde bulduğunu anlar. Biçare âşık, o uyku hâlini ve türlü davranışını düşünerek sevgilisinin vefakârlığını ve noksanlığın her zaman kendisinde olduğunu anlamış olur.

639 O muradına eremeyen âşık gibi bir mürit de mürşidinin emriyle bir gece kapı dibinde post üzerinde oturarak, yüce mürşidine nazar etmekte (bakmakta) iken bir aralık abdesthaneye giden müridin yerine köpek gelip oturur. O esnada o yüce mürşid gelir. O bilinen müride edeceği nazarı (himmeti) o noktada (postta) oturan köpeğe eder. Müridin nâil olacağı mutluluğa da köpek nâil olur. Aynı bu hikâye gibi Necmeddin-i Kübra Hazretleri de bir köpeğe nazar etmesiyle köpek, o anda Ashâb-ı Kehf'in köpeği Kıtmîr gibi erenlere karışır.

641 Âşık sahâbelerden Bilâl-i Habeşî Hazretlerinin, köleliği zamanında müşriklerden çektiği çileyi ve eziyeti ve satın alınıp âzât edildikten sonraysa Allah Resûlü'nün fevkalade iltifatına nâil olacağı hikâye edilir.

643 Hastalanarak bir emîrin ahırında yatan sahâbenin ulularından olan Hilâl'in hâli. En büyük bir tabip olan Efendimiz (sav.), (ahırda hasta olarak yatan) Hilâl'i ziyaret eder. Ziyaret ettiği sırada Allah'ın sevgilisinin mübarek yüzünü temâşâ eden ve onun rahmanî kokusunu koklayan Hilâl Hazretleri, o anda sağlığına kavuşur ve merhamet sahibi olan Allah'ın rahmetine gömülür.

650 Vaktiyle gönülleri yakıp kavuran hâdise için Halep'te Muharrem'in onunda matem tutan (Ehl-i Beyt) sevenlerinden bir Şiâ mensubunun ve benzerlerinin akıllarını başlarına getirmek ümidiyle garip bir şair onlara ne gibi nasihatte bulunmuş? İnsaf nazarı ile mütalaa edilirse durumun gerçek yönü anlaşılır.

654 Doksan yaşında bir dünya acûzesi, kendisini iğreti süslerle bezeyerek dünya sevdalısı insanları nasıl aldatıyor. Bu hikâyeden herkesin hisse alması gerekiyor. Bu münasebetle Hazret-i Yusuf'un iltifat nazarıyla kocamış Züleyha, tazecik bir genç kız oluyor.

659 Bir hasta, bir doktora müracaatla kendini muayene ettirir. Doktor hastayı muayene ettikten sonra hastaya hitâben: "Nefsinin arzu ettiği her şeyi yap. Senin ilacın budur." demeye getirir. Bundan dolayı, nefsinin arzusuna ve tabiatına uyan bu hasta, abdest alan bir sôfînin arkasından